

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

คัมภีร์สุตตปิฎกและขัมมปิฎกถูกตาเป็นคัมภีร์ที่เขียนเป็นภาษาบาลีซึ่งควรแก่การศึกษาเปรียบเทียบในค่านภาษาและลีลาโวหาร เพราะเป็นคัมภีร์ซึ่งมีลักษณะเป็นอรรถกถาคำควบกัน แต่สุตตปิฎกเป็นคัมภีร์รุ่นเก่า ส่วนขัมมปิฎกถูกตาเป็นคัมภีร์รุ่นใหม่ การศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์ซึ่งมีลักษณะดังกล่าวนี้จะทำให้เห็นวิวัฒนาการของภาษาบาลีว่า ตั้งแต่สมัยที่มีการแต่งคัมภีร์สุตตปิฎกจนถึงสมัยที่มีการแต่งคัมภีร์ขัมมปิฎกถูกตา มีความเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงไร ผู้เขียนเห็นสมควรกล่าวถึงความ เป็นมาของคัมภีร์ทั้งสองเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค่านภาษาและลีลาโวหาร ดังนี้

ก. คัมภีร์สุตตปิฎก

คัมภีร์สุตตปิฎกเป็นคัมภีร์หนึ่งในวินัยปิฎก ซึ่งเป็นที่รวบรวมวินัยสงฆ์ ขนบธรรมเนียม และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของบรรพชิต วินัยปิฎกเป็นปิฎกหนึ่งของพระไตรปิฎก^๑ ส่วนปิฎกอีก ๒ ปิฎก คือสุตตันตปิฎกซึ่งรวบรวมหลักธรรมในพุทธศาสนาทั้งสิ้นไว้ โดยแสดงเป็น

หนังสือที่แต่งอธิบายข้อความในพระไตรปิฎกเรียกว่าอรรถกถา สุตตปิฎก แต่งอธิบายปาฏิโมกขสูตร ขัมมปิฎกถูกตาแต่งอธิบายคถาธรรมบท จึงเป็นอรรถกถาทั้งสองคัมภีร์

^๒ เหตุผลแห่งความเก่าและใหม่คู่กันใน

Wilhelm Geiger, Pali Literature and Language, 2d ed. Transtated by Batakrishna Ghosh, (Delhi : Oriental Book, Reprint 1968) pp. 15, 32 (ในการอ้างอิงครั้งต่อ ๆ ไปจะเรียกเพียง Geiger, Pali Literature, p...)

^๓ Geiger, Pali Literature, p. 9 - 24

บุคคลาธิษฐาน คือประกอบด้วยบุคคลและสถานที่ และอภิธรรมปิฎกซึ่งเป็นที่รวบรวมข้อธรรม
 ล้วน ๆ จากสูตรต้นตอปิฎกมาแต่ขยายความออกไปเป็นธรรมาธิษฐาน คือมีแต่ธรรมอย่าง เกี่ยว
 ไม่อ้างถึงบุคคลและสถานที่ สูตรวิภังค์เป็นคัมภีร์แรกของพระไตรปิฎก เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าอุกโก
 วิภังค์ แปลว่าแบ่งไว้โดยส่วนสอง คือบทวิภังค์เป็นวินัยของภิกษุ และภิกษุณีวิภังค์เป็นวินัยของ
 ภิกษุณี เนื้อหาของเรื่องแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งเป็นปาฏิโมกข์ซึ่งเป็นวินัยของภิกษุหรือภิกษุณี
 จัดเป็นแกนของเรื่อง อีกส่วนหนึ่งเป็นอรรถกถาแสดงที่มาของวินัยพร้อมทั้งอธิบายคำและความ
 หมายของแต่ละสิกขาบทโดยละเอียด สาระของวินัยสรุปได้ว่า กล่าวถึงโทษที่ภิกษุหรือภิกษุณี
 จะได้รับ เมื่อล่วงละเมิดวินัย โทษดังกล่าวเรียกว่าอาบัติ แบ่งตามความหนักเบาของการกระ
 ทำ ดังนี้

๑. ปาราชิกาบัติ หมายความว่า อาบัติของผู้พ่าย กล่าวคือภิกษุหรือภิกษุณีต้อง
 อาบิตีนี้แล้ว ต้องขาดจากสมณเพศ บวชอีกไม่ได้ในชาตินี้จัดเป็นอาบัติที่ร้ายแรง ตัวอย่างการ
 กระทำที่เป็นอาบัติปาราชิกคือ การเสพเมถุน การลักทรัพย์ตั้งแต่หามาสกขึ้นไป การขามนุษย์
 และการพูกอดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน เป็นต้น

๒. กฐกาบัติ หมายความว่า อาบิตีหนักแต่ไม่ถึงกับทำให้ผู้ละเมิดขาดจากความ
 เป็นภิกษุหรือภิกษุณี แต่เมื่อต้องอาบิตีนี้แล้วต้องประพฤติพรตเป็นการทรมานตัวหรือเป็นการแก้
 ทัณฑ์ เรียกว่า มานัต เป็นเวลา ๖ วัน และเมื่อต้องอาบิตีนี้แล้วห้ามปกปิดไว้ หากปกปิดไว้ต้อง
 อยู่ปริวาสเป็นการแก้ทัณฑ์เท่ากับจำนวนวันที่ปิดไว้ก่อนอนุมาณัต เรียกอาบิตีชนิดนี้ว่า สังฆาติเสส
 แปลว่ามีสงฆ์เป็นเบื้องตนและเป็นທີ່เหลือ หมายความว่าจระงับอาบัติใดต้องอาศัยได้รับความ
 ยินยอมจากสงฆ์คือภิกษุจำนวน ๒๐ รูป ขึ้นไปตั้งแต่ตนจนจบ ตัวอย่างของการกระทำที่จัดว่าเป็น
 กฐกาบัติ เช่น จับกายหญิง เกี่ยวหญิง ชักส้อมให้ชายหญิงเป็นัวเมียกัน เป็นต้น

๓. อุทกาบัติ หมายความว่า อาบิตีเบา เมื่อต้องอาบิตีนี้แล้วเพียงแต่ยอมรับกับ
 ภิกษุหรือภิกษุณีด้วยกันและสัญญาว่าจะไม่ละเมิดอีก (ปลงอาบัติ) ก็พ้นผิดได้ อาบิตีชนิดนี้ยังแบ่ง

๑, ๒, ๔ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมูขุ, ๓ เล่ม
 (พระนคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๐๒) ๑ : ๑๑ - ๒๑

๓ เรื่องเดียวกัน ๓ : ๑๖๗ - ๑๘๕

ย่อย ๆ ออกไปอีกหลายชนิด เช่น อามัตติอุลลัจฉัย ปาจิตตีย์ ทุกกฏ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น พุค
 ปก เป็นอามัตติปาจิตตีย์ นุ่งหมไม่เรียบร้อยเป็นอามัตติทุกกฏ เป็นต้น สุตตวิภังค์แบ่งเป็นกัณฑ์บาง
 กัณฑ์แบ่งเป็นวรรค และบางกัณฑ์แบ่งเป็นสิกขาบทอย่างเดียวกันนี้

ก) กัณฑ์ กัณฑ์เป็นหน่วยใหญ่ที่สุดในกัมภีร์สุตตวิภังค์ เช่นปฐมบารวาทิกกัณฑ์ กัณฑ์
 ที่เกี่ยวกับอามัตติปาจาริกสิกขาบทที่ ๑ ปาจิตตีย์กัณฑ์ กัณฑ์ที่เกี่ยวกับอามัตติปาจิตตีย์ เป็นต้น

ข) วรรค วรรคเป็นหน่วยรองจากกัณฑ์ มีการจัดวรรคตามลักษณะของเรื่องที
 คล้ายคลึงกัน เช่นในปาจิตตีย์กัณฑ์แบ่งเป็นโกชนวรรค วรรคที่มีเรื่องเกี่ยวกับการขบฉันของ
 ภิกษุ เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็บางกัณฑ์ไม่ได้จัดเป็นวรรคก็มี

ค) สิกขาบท เป็นหน่วยย่อยที่สุด สิกขาบท หนึ่งเท่ากับข้อหรือมาตราหนึ่ง เช่น
 ในโกชนวรรคมี ๑๐ สิกขาบท มีชื่อตั้งแต่ ปฐมสิกขาบท พุคยสิกขาบท ฯลฯ ถึงทสมสิกขาบท
 เป็นต้น

ข. กัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถา^๒

กัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถาเป็นอรรถกถาอธิบายคาถาธรรมบทซึ่งอยู่ในขุททกนิกาย เนื้อหา
 ของธรรมบทเป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา ประกอบด้วยข้อสั่งเกิดเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นไป
 ของมนุษย์ในแง่ต่าง ๆ คาถาธรรมบทเป็นจำนวนมากแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอริยสัจ ดังนี้

๑. ทุกข์ จำนวนหนึ่งของธรรมบทเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับทุกข์ เช่น กล่าวถึง
 ลักษณะของทุกข์หรือกล่าวถึงชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกข์ เช่น คาถาที่ ๑ แห่งยมกวรรค
 (ธ. ๑ . ๑) คาถาที่ ๓ แห่งปิยวรรค (ธ. ๖ . ๑๔๕) เป็นต้น

๒. สมุทัย คือสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ บรรคาภิเลส เช่น รากะ โทสะ
 ฯลฯ อันมีอยู่ในจิตของมนุษย์ เช่น คาถาที่ ๔ ของสุขวรรค (ธ. ๖ . ๑๒๗) คาถาที่ ๑ ของ
 ชรวรรค (ธ. ๕ . ๘๗)

^๑ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมูข, ๑ : ๑ - ๒๐
 (ต่อไปจะเรียกแต่เพียงสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ)

๓. นิโรธ คือความดับทุกข์ อันได้แก่ความที่กิเลสหมดไปเมื่อบรรจุมรรคผลและนิพพาน อันเป็นเหตุดับกิเลสและภัยทุกข์ เช่น คาถาที่ ๕ ของสหัสสวรรค (ธ. ๔ . ๑๓๑) คาถาที่ ๘ ของธรรวารค (ธ. ๕ . ๑๒๐) เป็นต้น

๔. มรรค คือทางปฏิบัติเพื่อให้ถึงความดับทุกข์ คาถาส่วนใหญ่ของธรรมบทเป็นไปในแนวนี้คือมีลักษณะเป็นศีลอันได้แก่การสำรวมกายวาจา มีลักษณะเป็นสมาธิ คือการฝึกจิตให้ตั้งมั่นและมีลักษณะเป็นปัญญา คือการมองเห็นหรือรู้เท่าทันความเป็นจริงของชีวิต ซึ่งทั้งศีลสมาธิ และปัญญา เป็นการปฏิบัติที่สูงขึ้นไปตามลำดับขั้นแห่งการดับกิเลสและกองทุกข์ คาถาที่มีเนื้อหาดังกล่าวมา เช่น คาถาที่ ๔ แห่งบุพพวรรค (ธ. ๓ . ๘๒) คาถาที่ ๑ แห่งจิตตวรรค (ธ. ๒ . ๑๒๑) คาถาที่ ๕ แห่งมรรควรรค (ธ. ๗ . ๗๕) เป็นต้น

อนึ่ง บางคาถาก็มีลักษณะรวม ๆ กันไปคือมีทั้งทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค อยางใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างอยู่ในคาถาเดียวกัน เช่น คาถาที่ ๔ แห่งพุทธวรรค (ธ. ๖ . ๑๐๔ - ๑๐๕) เป็นต้น คาถาที่เป็นข้อสังเกตเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นไปของมนุษย์ ก็มีอยู่มาก เช่น คาถาที่ ๖ แห่งมัตถิตตวรรค (ธ. ๔ . ๘๒) เป็นต้น

ในชุดทศนิกายแบ่งคาถาธรรมบทออกเป็นวรรค ๆ จำนวน ๒๖ วรรค ตามลักษณะของคาถาก็มี เช่น ยมกวรรค รวมคาถาที่เป็นคู่กันไว้เป็นคู่ ๆ เช่น คาถาที่ ๑ กล่าวถึงทุกข์ คาถาที่ ๒ กล่าวถึงสุข จัดตามลักษณะของเนื้อหาที่มี เช่น พราหมณวรรค เป็นที่รวมคาถาเกี่ยวกับธรรมที่ทำให้คนเป็นพราหมณ์จัดตามลักษณะของเนื้อหาของคาถาแรก ๆ หรือคาถาส่วนใหญ่ในวรรคก็มี เช่น โภจวรรค คาถาแรก ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความโกรธ แต่คาถาหลัง ๆ กล่าวถึงเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ความโกรธ เป็นต้น

ผู้แต่งชั้นมัทธรรคถาคงจัดเนื้อหาออกเป็นวรรค ๆ มีจำนวนวรรคเท่าเคิม แต่ได้แตงนิทานแสดงที่มาของคาถานั้น ๆ และแตงอรรถถาอธิบายค่าและความหมายของธรรมบทนั้น ๆ ไว้ด้วยโดยแบ่งหมวดหมู่ออกเป็น ๓ ชนิด ตามลำดับดังนี้

ก) ภาค ภาคเป็นหน่วยใหญ่ที่สุดมี ๘ ภาค มีชื่อตามจำนวนเลขบอกลำดับที่ตั้งแต่ปฐมภาค ทศตภาค ฯลฯ จนถึงอัฐมภาค

ข) วรรค วรรคเป็นหน่วยย่อยของภาค มีชื่อตามเนื้อหาของเรื่อง เช่น ภิกขุวรรค เป็นวรรคที่มีเรื่องเกี่ยวกับภิกษุ เป็นต้น

ค) วัตถุ วัตถุเป็นหน่วยย่อยของวรรค แปลว่าเรื่อง เช่น สามาวตีวัตถุ เรื่องของพระนางสามาวตี เป็นต้น

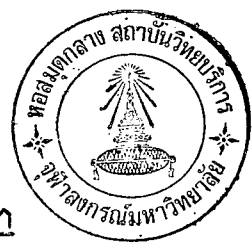
การแบ่งรูปเรื่องของทั้งสองคัมภีร์สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑

การแบ่งหมวดหมู่ของสุตตวิภังค

สุตตวิภังค

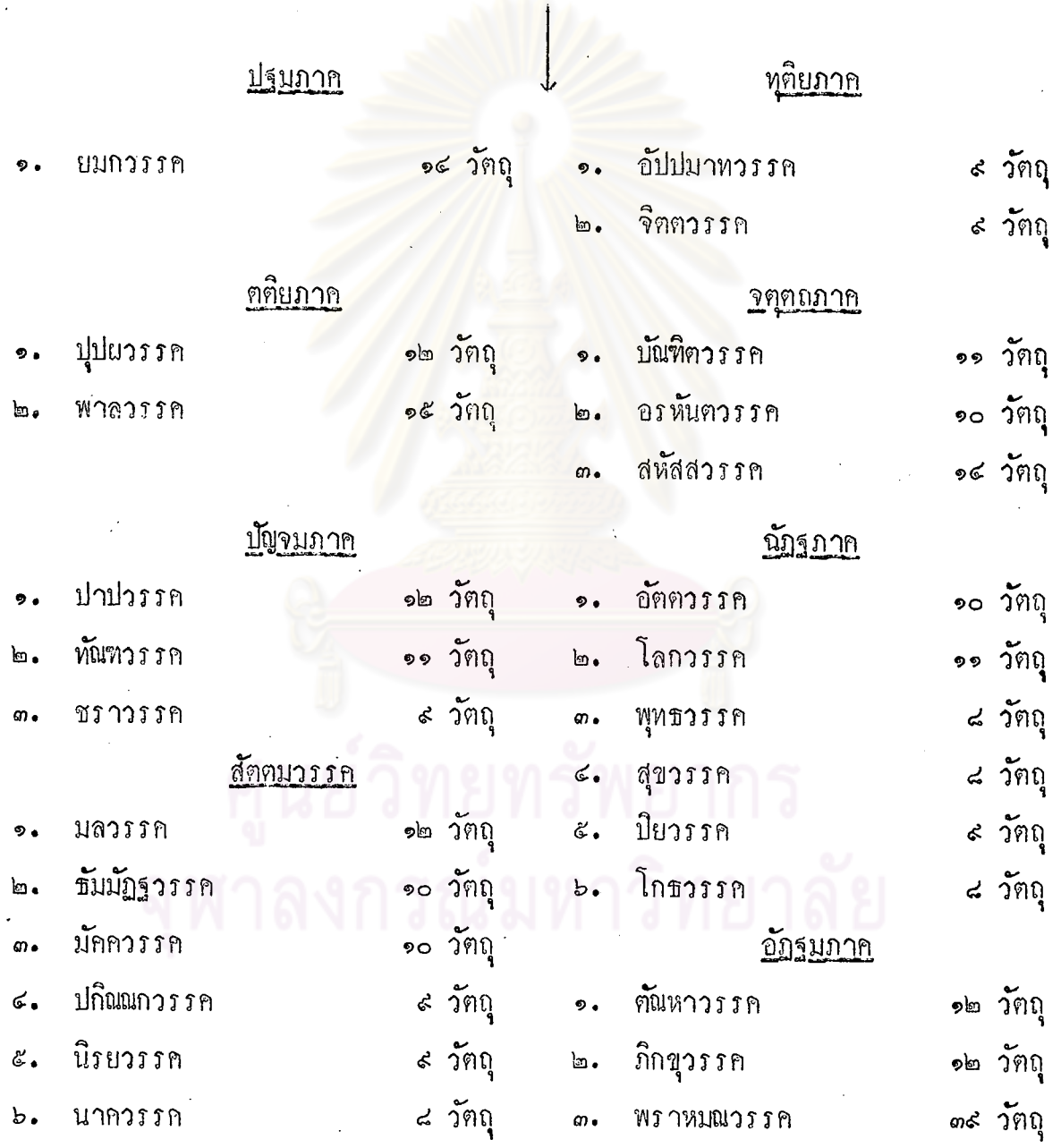
มหาวิภังค		ภิกขุณีวิภังค
๑. เวรัญชาภังค		๔ สิกขาบท
๒. ปฐมปาราชิกภังค	๑ สิกขาบท	๑๗ สิกขาบท
๓. ทุศฺยปาราชิกภังค	๑ สิกขาบท	๒ วรรค ๓๐ สิกขาบท
๔. ทศฺยปาราชิกภังค	๑ สิกขาบท	๔ วรรค ๑๖๔ สิกขาบท
๕. จตุตถปาราชิกภังค	๑ สิกขาบท	๔ สิกขาบท
๖. เทรสภังค	๑๓ สิกขาบท	๗๖ สิกขาบท
๗. อนิยตภังค	๒ สิกขาบท	๗ ข้อ
๘. นิสสัคคิยภังค	๓ วรรค ๓๐ สิกขาบท	
๙. ปาจิตติยภังค	๔ วรรค ๘๒ สิกขาบท	รวม ๓๑๐ ข้อ
๑๐. ปาฏิเทสนียภังค	๔ สิกขาบท	
๑๑. เสขิยภังค	๔ วรรค ๗๕ สิกขาบท	
๑๒. อธิกรณสมณะ (นอกภังค นอกวรรค)	๗ ข้อ	
	รวม ๒๒๗ ข้อ	

แผนภูมิที่ ๒

การแบ่งหมวดหมู่ของชั้นปัทมธรรคา

ชั้นปัทมธรรคา

รวม ๘ ภาค ๒๖ วรรค ๓๐๑ วรรค

ค. ผู้แต่งและสมัยที่แต่งสุตตวิภังค

สุตตวิภังคเป็นส่วนหนึ่งของวินัยปิฎก ไม่มีการอ้างถึงผู้แต่งเพราะวินัยปิฎกเป็นหนึ่งในพระไตรปิฎกซึ่งจดจำถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่สังคายนาครั้งแรกเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานใหม่ ๆ ในการสังคายนาทุกครั้งได้มีการประชุมพระเถระผู้เชี่ยวชาญในพระธรรมวินัย โดยให้พระเถระผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับธรรม หรือวินัยเป็นผู้ถามและตอบปัญหาในที่ประชุม เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมฟังแล้วไม่คัดค้านก็ถือว่าถูกต้อง ต่อจากนั้นจึงแบ่งหมวดหมู่ของจำนไว้ การสังคายนาครั้งแรกได้มีขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้สามเดือน มีพระมหากัสสปเป็นประธาน พระอุบาลีเป็นผู้ตอบปัญหาวินัย พระอานันทเป็นผู้ตอบปัญหาธรรม ทำขึ้นที่เมืองราชคฤห์ ต่อมาได้มีการสังคายนาเป็นครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ. ๑๐๐ ที่เมืองเวสาลี และครั้งที่ ๓ เมื่อราว พ.ศ. ๒๓๕ - ๓๑๖ ที่เมืองปาฏลิบุตร ในสมัยพระเจ้าอโศก ในการสังคายนาครั้งนี้ ได้มีการจารึกพระไตรปิฎกเป็นตัวอักษร ซึ่งรู้โดยยากว่ามีการจารึกตามพระสงฆ์ของจำกันมาหรือได้มีการเพิ่มเติมคัดลอก กล่าวเฉพาะสุตตวิภังคมีการอ้างถึงพระอุบาลีอยู่หลายตอน แสดงว่าเป็นข้อเขียนของผู้อื่นซึ่งไม่ทราบว่าเป็นผู้ใดแน่ จึงบอกโดยยากว่าผู้ใดเป็นผู้แต่งสุตตวิภังค

ง. ผู้แต่งและสมัยที่แต่งขัมมปัทฏฐกถา

ในตอนท้ายของขัมมปัทฏฐกถาเล่มที่ ๔ มีข้อความว่า "พุทธโฆโสติ คุรุหิ คหิตนามเชยูเยน เถเรน กตาย ขัมมปทสฺส อชฺชวณฺณนา ..." ^๒ ซึ่งแปลว่า "พระเถระซึ่งบรรดาคครูชานนามว่าพุทธโฆสะ แต่งอรรถกถาธรรมบทนี้ไว้" หากถือตามนี้ผู้แต่งขัมมปัทฏฐกถาก็จะเป็นพระเถระผู้มีนามว่าพุทธโฆสะ ^๓ ซึ่งเกิดในตระกูลพราหมณ์ในอินเดียตอนเหนือ และได้ไปศึกษาพระไตรปิฎกอยู่ในลังกาในรัชสมัยของพระเจ้ามทานามะแห่งอนูราชปุระ (พ.ศ. ๔๕๔-๔๘๐) และได้แต่งอรรถกถาไว้เป็นอันมาก แต่ความเห็นในเรื่องผู้แต่งขัมมปัทฏฐกถานี้มีปราชญ์

^๑ Geiger, Pali Literature, pp. 9 - 15,

^๒ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ, ขัมมปัทฏฐกถา, (๔ เล่ม; พระนคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๐๒) ๔ : ๑๕๕

^๓ Geiger, Pali Literature, pp. 28 - 29

เป็นอันมากไม่เห็นควรวางผู้แต่งคือพุทธโฆษาะ แต่การจะวินิจฉัยว่าผู้ใดเป็นผู้แต่งคัมภีร์
สัมมปัทฏฐกถาไม่อยู่ในขอบข่ายของวิทยานิพนธ์นี้

วัตถุประสงค์และขอบเขต

ในการศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์สุตตปิฎกและสัมมปัทฏฐกถานี้ ผู้เขียนต้องการทราบ
ลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างกันทั้งในด้านภาษาและลีลาโวหารของคัมภีร์ทั้งสอง และกำหนด
ขอบเขตของการศึกษาสุตตปิฎก และสัมมปัทฏฐกถาไว้ดังนี้

ก. ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

โดยเหตุที่ภาษาที่ใช้ในคัมภีร์ทั้งสอง ต่างก็เป็นภาษาบาลีด้วยกัน แม้จะแตกต่างกัน
กันและมีเนื้อหาต่างกันก็ตาม ลักษณะโดยทั่วไปก็คล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก ดังนั้นการจะกล่าว
ถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันทุกแง่มุมก็จะเป็นการซ้ำซ้อนกับตำราไวยากรณ์ภาษาบาลีซึ่งมีปรากฏ
ทั้งตะวันออกและตะวันตกเป็นอันมากได้เขียนไว้หลายฉบับแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงลักษณะที่
เหมือนกันของภาษาบาลีที่ปรากฏในคัมภีร์ทั้งสองโดยย่อ แต่จะอธิบายลักษณะภาษาบาลีบาง
ลักษณะ ที่ยังไม่มีผู้ใดได้อธิบายไว้อย่างละเอียด

ข. ลักษณะที่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยกำหนดลักษณะที่แตกต่างกันของภาษาบาลีที่ปรากฏในคัมภีร์ทั้งสองเป็นจุดสำคัญ
ของวิทยานิพนธ์นี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะที่แตกต่างกันนี้อย่างละเอียดจาก
ข้อมูลที่ปรากฏในคัมภีร์ทั้งสอง

ค. วิจารณ์ - สรุป

ในบทสุดท้ายจะมีการอธิบายและวิจารณ์คำบางคำที่ปรากฏในคัมภีร์ทั้งสอง โดยการ
เปรียบเทียบกับภาษาสันสกฤตและภาษาปรากฤตอื่น ๆ และมีการสรุปผลการวิจัยในตอนท้ายของ

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

ในการทำวิทยานิพนธ์ผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นคว้าและวิจัย ดังนี้

- ก. อ่านและรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์สุตตปิฎกและคัมภีร์ปทัฏฐกถาฉบับที่พิมพ์ด้วยอักษรไทย พิมพ์โดยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ตลอดจนพระคัมภีร์ปทัฏฐกถาฉบับแปล
- ข. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก ข้อ ก. จัดประเภทและแบ่งหมวดหมู่ นำมาเปรียบเทียบกันระหว่างคัมภีร์ทั้งสอง ใช้หลักภาษา และข้อมูลจากอรรถกถาอื่นประกอบการวิจัยด้วย
- ค. สรุปข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

ประโยชน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากวิทยานิพนธ์นี้มีดังต่อไปนี้

- ก. เพราะผู้วิจัยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบภาษาบาลี และลีลาโวหารในคัมภีร์สุตตปิฎกและคัมภีร์ปทัฏฐกถา ดังนั้นผู้สนใจศึกษาความคล้ายคลึงและความแตกต่างของภาษาบาลี และลีลาโวหารที่ปรากฏในคัมภีร์ทั้งสอง จะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่
- ข. เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาลักษณะเฉพาะของภาษาในคัมภีร์สุตตปิฎกและคัมภีร์ปทัฏฐกถา
- ค. เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจการวินิจฉัยความเก่าใหม่ของภาษาบาลีที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย